

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Апрелевої Ірини Вікторівни
“Реалізація принципу доступності до суспільного дошкільного
виховання в Україні (20 – 30-ті роки XX століття)”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Сучасна система дошкільної освіти потребує оновлення змісту і створення нових освітніх технологій, орієнтованих на становлення особистості, забезпечення високої якості освіти і необхідність її модернізації, про що йдеться в Національній стратегії розвитку освіти України на 2012 – 2021 рр., де актуалізовано потребу розширення мережі дошкільних навчальних закладів; залучення до управління ними громадських інституцій, роботодавців та інших користувачів освітніх послуг. Розвиток особистості дитини як пріоритетна мета, визначений Законом України “Про дошкільну освіту” та новою редакцією Базового компонента дошкільної освіти в Україні, вимагає оновлення цілей і змісту виховання. Дошкільні навчальні заклади як вагомий соціокультурний інститут мають підготувати юних громадян України як до активної участі в житті держави, так і до реалізації своїх можливостей.

Тому для стабільного стратегічного розвитку дошкільної освіти необхідно забезпечити відновлення роботи закритих у попередні роки дошкільних навчальних закладів, розширення їх мережі до повного задоволення потреб населення. Проте праць, у яких було б цілісно відображено досвід реалізації принципу доступності до дошкільної освіти, у науковому плані не було досліджено.

Отже, можна стверджувати, що робота І. В. Апрелевої присвячена актуальній і значимій проблемі, що співвідноситься з соціальним замовленням і відповідає завданням, визначеним у державних документах і нормативних актах. Вона є своєчасним дослідженням з проблеми історії становлення й розвитку дошкільної освіти, а саме – реалізації принципів функціонування системи дошкільної освіти в ретроспективі, має науково-теоретичне і практичне значення, характеризується високим рівнем новизни.

Слід відзначити глибокі знання автора з різних галузей наукової літератури, що дозволило різнобічно і досить коректно аналізувати, з'ясовувати і узагальнювати основні теоретико-методологічні і науково-методичні позиції дослідження. Про наукову обізнаність дисертантки свідчить чітко визначений у роботі апарат дослідження: мета, завдання, методи, наукова новизна та практична значущість. Достовірність результатів дослідження та його основних висновків забезпечується комплексним розглядом проблеми, застосуванням наукових методів дослідження, адекватних його предмету та меті – комплексно дослідити досвід реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні (20 – 30-ті роки ХХ століття).

Історична спрямованість наукового дослідження передбачає розгляд історичного об'єкту з різних точок зору: внутрішньої структури історичного процесу; виявлення і фіксації якісних змін у його структурі; розкриття закономірностей розвитку, законів переходу від одного історичного стану об'єкта до іншого. Відтак, на основі цілеспрямованого аналізу значної кількості психолого-педагогічних робіт, матеріалів педагогічної практики та архівних джерел автор аргументує завдання (с. 5), що покладені в основу дослідження.

Аналізуючи дисертаційне дослідження І. В. Апрелевої, варто підкреслити логічну структуру його побудови, що дало змогу цілісно, різнобічно і науково обґрунтовано представити як процес самого дослідження, так і авторський оригінальний пошук особливостей реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні в кінці ХІХ та на початку ХХ століття.

Ознайомлення з першим розділом дисертації “Теоретичні засади реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні” засвідчує, що здобувачка проявила наукову добросовісність в аналізі умов реалізації принципу доступності до дошкільної освіти як педагогічної проблеми. Варто схвалити значний масив проаналізованих автором матеріалів історії й теорії вітчизняної освіти, законодавчих й нормативних актів, статистичних даних, періодичної преси, навчально-методичної літератури, матеріалів педагогічної практики та архівних джерел задля висвітлення соціально-економічних,

політичних, культурно-освітніх передумов становлення суспільного дошкільного виховання в Україні означеного періоду та актуалізації принципу доступності до нього.

Також у тексті роботи простежуються соціально-педагогічні передумови окресленої проблеми (утворення шкіл нянь-фребелівок, зразкових установ педагогічного характеру різних типів для практичних занять, організація при відділах освіти курсів для підготовки діячів із дошкільного виховання, організаторів дитячих ясел, захоронків, народних дитячих садків, дитячих майданів, клубів, літніх колоній, безпосередньо на заводах і фабриках відкривали ясла, доглядові кімнати малят тощо), які, на жаль, чітко не визначені в дослідженні.

Хронологічно некоректною є назва третього параграфа першого розділу – «Соціально-економічні, політичні, культурно-освітні передумови становлення суспільного дошкільного виховання в Україні у 20 – 30-ті роки XX століття та актуалізації принципу доступності до нього», адже у ньому подано історико-статистичний матеріал досліджуваного питання кінця XIX та початку XX століття, а не заявленого періоду.

Більш точно і змістовно схарактеризовано періоди розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні у 20 – 30-ті роки XX століття у другому розділі дисертаційної роботи “Практичні аспекти реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні (20 – 30-ті роки XX століття)”, де узагальнено досвід реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання та з’ясовано особливості розвитку мережі дошкільних закладів й забезпечення їх вихованцям якісної освіти.

З опорою на нормативно-правові, архівні та статистичні документи дослідницею було визначено два періоди розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні у 20 – 30-ті роки XX століття. Автором вдало використано загальні тенденції розвитку дошкільної освіти для визначення назв і часових меж кожного періоду: 1920 – 1929 роки – період нерівномірного розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні, що характеризувався то зростанням мережі дошкільних установ, то її зменшенням; 1930 – 1940 роки – період усталення

системи дошкільної освіти як складової радянської загальної системи освіти, що характеризується уніфікацією дошкільної освіти.

Загалом, у дослідженні Ірини Вікторівни вперше ґрунтовно простежено розвиток мережі закладів суспільного дошкільного виховання, специфіку контингенту вихованців, а також особливості підготовки педагогічних кадрів для закладів суспільного дошкільного виховання в означений період, науково обґрунтовано періодизацію реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні, уточнено сутність понять «доступність», «доступність до освіти». Уведення в науковий обіг нових та маловідомих архівних джерел, що розкривають й доповнено педагогічну теорію фактами та статистичними даними щодо організаційних засад суспільного дошкільного виховання в Україні у 20 – 30-ті роки XX століття, також складає наукову новизну проведеного І. В. Апрелевою дослідження.

Заслуговує на увагу практичне значення дослідження, сутність якого полягає у тому, що теоретичні положення й узагальнений практичний досвід реалізації принципу доступності до дошкільного виховання можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях з історії вітчизняної освіти та в процесі підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

У дисертації зроблено висновки до кожного розділу та загальні висновки, представлено список використаних джерел. Позитивної оцінки заслуговують змістовні додатки.

Зміст рецензованої роботи свідчить про ґрунтовне вивчення дослідницею вельми актуальної проблеми, про творче застосування загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що й дозволило досягти поставленої мети і вичерпно розв'язати окреслені теоретичні і прикладні завдання дослідження.

Але у роботі І. В. Апрелевої є моменти, котрі спонукають до дискусії; мусимо вказати і на поодинокі недоліки та недогляди у виконаному дослідженні:

1. Вважаємо, що робота лише виграла б, якби дисертанткою було з'ясовано можливості творчого використання набутого у 20 – 30-ті роки XX століття досвіду реалізації принципу доступності в практиці сучасної дошкільної освіти.

2. У назві параграфа 1.3. (с. 55) та висновках до нього (с. 85) подано не однаково назву означеного періоду, що вимагає уточнення.

У роботі подекуди зустрічаються стилістичні помилки, технічні огріхи, русизми (с. 36, с. 56, с. 57, с. 66 та ін.) та повтори (с. 81 й с. 91, с. 117 й с. 127).

Зроблені зауваження сутнісно не впливають на зміст здійсненого автором дослідження, у процесі якого зrealізовано поставлені завдання. Вони не знижують наукової цінності роботи і не можуть вплинути на загальну високу оцінку проведеного І. В. Априєвою наукового дослідження.

Дисертаційне дослідження може кваліфікуватися як логічно викладене, завершене, обгрунтоване. Матеріали дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію у доповідях на наукових та науково-практичних конференціях, у 11 наукових публікаціях, що висвітлюють основні положення дослідження. Автореферат загалом віддзеркалює структуру, основні положення й висновки дисертації.

Уважаємо, що дисертація Априєвої Ірини Вікторівни "Реалізація принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні (20 – 30-ті роки ХХ століття)" є завершеним самостійним дослідженням, актуальним у науковому плані та спрямованим на розв'язання важливих завдань теорії та історії педагогіки. Вона виконана на належному науковому рівні, грамотно оформлена, відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій та п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Ірина Вікторівна – досягла переконливих результатів і на цій підставі заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та
початкової освіти Херсонського
державного університету

Підпис І. М. Цюпак
підтверджую начальник ВК В. В. Кривий

І. М. Цюпак